

“Ты кажаш: я не ведаю вайны”

Н. М. Дуброўская,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры
Брэсцкага абласнога ліцэя імя П. М. Машэрава

Вяд. Памяць вайны... Гэта боль перажытага народа за доўгія 1418 дзён.

Вяд. Страшная ў свеце была вайна.

Ні страт, ні ахвяр не лічыла.

Забіваць і знішчаць вучыла яна,

Ратаваць таксама вучыла.

Вяд. Вайна - гэта страты і ахвяры, гераічная барацьба не на жыццё, а на смерць, гэта вялікая вера.

Вяд. Першымі прынялі на сябе ўдар ворага абаронцы Брэсцкай крэпасці. Гэта была гераічная абарона. Кожны воін цытадэлі, абараняючы межы краіны, верыў, што ад яго ўчынкаў і дзеянняў залежыць лёс краіны. А гітлераўцы занялі ўжо амаль усю Беларусь, а крэпасць вяла бой.

Вяд. *У пакутах куюцца герой*

Не зайздросныя лёсы герояў –

Ахвяруюць заўчасна сабой.

Жыве ў сэрцах нашчадкаў герой.

Пімен Панчанка “Герой”

Вяд. Падчас падарожжа па Беларусі можна сустрэць абеліск ці помнік далёка ад населенага пункта.

Вяд Гэта значыць, што за сувязь з партызанамі ці проста так, з помсты, прыехалі немцы, ачапілі сяло, заганалі мірных жыхароў у гумно і спалілі.

Вяд. Такім ці іншым чынам было ператворана ў попел дзевяць тысяч вёсак. Сямсот з іх - разам з людзьмі.

Вяд. Акрамя таго, было знішчана дзвесце дзевяць гарадоў і пасёлкаў.

Вяд. Людзі гінулі ў баях, на фронце, у падполлі ці ў партызанскіх атрадах.

Вяд. Янка Купала заявіў у тыя дні: “Я ведаю, што будзе рабіць мой народ” - і над краінай пранёсся яго мужны заклік: “Партызан, партызаны, беларускія сыны!”

Вяд. Уся Беларусь стала партызанкай.

Вяд. У партызанскім руху ўдзельнічалі больш за 153 000 чалавек. Народныя мсціўцы ўзарвалі 211 000 тысяч рэк, пусцілі пад адхон больш за 2 тысячы эшалонаў, разбурылі каля 300 чыгуначных мастоў, прымалі ўдзел у шматлікіх баях з акупантамі.

Вяд. Мужна і самаахвярна змагаліся слуцкія партызаны, са зброяй ішоў на ворага Магілёў, у гневе гула Белавежская пушча, бушавалі помстай народнай Гомель, Віцебск, Пінск, Мінск.

Вяд. Сёння ўсяму свету вядомы імёны тваіх сыноў-партызанаў, дарагая Беларусь! (называюцца імёны і фота) Іван Бумажкоў, Фядосій Смалячкоў, Пётр Машэраў і Васіль Корж, Вера Харужая і Канстанцін Заслонаў, Уладзімір Лабанюк і Людвіг Сялецкі, Алена Мазанік і Мікалай Пакроўскі (прэзентацыя).

Верш Н. Гілевіч “Тым, што ваявалі”

2 вучні (дзяўчынка і хлопец.)

*Часцей, часцей прыпамінай
Імёны паўшых смерцю храбрых
За родны край, наш мілы край, –
Каб над зямлёй, што мрела ў ранах,
Плыў гэты сіні-сіні ранак,
Цвіў гэты белы-белы май, –
Часцей, мой друг, прыпамінай!*

*Прыпамінай часцей, мой друг,
Імёны тых, што ўсё зрабілі, –
Вышэй усіх тваіх заслуг, –
Што, як і ты, да слёз любілі
Маністы ўвосень на рабіне
І ў росных смолках майскі луг, –
Не забывай пра іх, мой друг...*

Вяд. 1942 год быў самым цяжкім у вайне. Шмат адступалі. Беларусь была ўся акупіравана. Вораг стаяў пад Масквой, Ленінградам і Сталінградам. На Беларусі фашысты адчувалі сябе заваёўнікамі і гаспадарамі. А дух народа не быў скораны. Жыла ў сэрцах вера. Наталля Арсеньева ў тыя дні піша творы, у якіх вера, надзея. Самы вядомы верш той пары – верш-зварот да Бога “ Магутны Божа”. Паэтка верыла ў жывучасць народа, у адраджэнне народа на руінах і стратах, хоць востра адчувала ўсю глыбіню трагедыі свайго народа.

Вяд. У кожным вершы той пары гучыць заклік да веры ў жыццё, у праведнае вызваленне адноўіць веру ў Бога.

Вяд. *Чакайце ж, прыйдзе ён*

*Вялікі дзень і ў нашу хату.
Паішце нам нарэшце свята
Дзіўны, нязнаны Божы кон “Магутны Божа”*

Вяд. Каб падтрымаць дух народа, яго веру, патрыёты, якія мелі духоўны сан, самаахвярна слугавалі свайму народу. Серафім Жыровіцкі ў час вайны, вандруючы па землях Беларусі, адкрыў не адзін дзясятка цэркваў. Гэта была вялікая духоўная падтрымка народу ў час акупацыйнага рэжыму, калі людзі

гінулі ад варожай кулі, у фашысцкіх засценках, вывозіліся на працу ў Германію, Серафім Шахмуць і Грыгорый Кударэнка вандравалі па Беларусі.

Вяд. Вандроўка іх была незвычайная, бо місіянеры ішлі да людзей, былі побач з тымі, каму патрэбна была падтрымка духоўная. Яны адчынялі храмы, аднаўлялі службу на прыходах, адпявалі памерлых, хрысцілі нованароджаных, былі побач з тымі, хто аплакваў страту блізкіх.

Вяд. Увесь час прапаведвалі, падтрымлівалі людзей, збіралі матэрыял пра ганенне праваслаўнай царквы. Яны аднавілі службу ў Свята-Духавай царкве ў Мінску, пры храме быў адчынены мужчынскі манастыр. Бацюшка Серафім прыняў пастарскую апеку над бальніцамі горада, інваліднымі дамамі, дзіцячымі прытулкамі.

Вяд. Такая духоўная падтрымка была важнай у той час, бо ніхто яшчэ не ведаў, як доўга будзе трымацца акупацыйны рэжым.

Вяд. Але ж пасля вайны яны былі арыштаваны савецкай ўладай. На допытах трымаліся з годнасцю сапраўдных пастараў царквы. Не хавалі ад следства сваіх поглядаў. Айцец Серафім на пытанне: пра што ён казаў на сваіх пропаведзях, калі ездзіў па Беларусі, прама адказваў, што звяртаўся да людзей з такімі словамі:

Вяд. “Святая Русь была веруючая, верылі нашы продкі, дзяды, прадзеда, бацькі. Мы заживем шчасліва праз веру. Нядобра, што бязбожнікі зачынілі храмы, што нашы бацькі і маці паміралі без святароў, а дзеці раслі няхрышчанымі і не вянчаліся”...

Вяд. У апошні год свайго жыцця сустракаў Вялікдзень словамі “Хрыстос васкрэсе!”

Верш “Была вайна”

Вяд. 1943 год увайшоў у гісторыю Вялікай Айчыннай вайны як год вялікіх перамог. Адбыўся пералом у вайне.

Вяд. Таму фашысты ўсё больш лютавалі. Палілі вёскі, вывозілі людзей на працу ў Германію, у кацэнтрацыйныя лагеры.

Вяд. (Звоняць званы Хатыні, выходзяць ахвяры са свечкамі на далонях)

«Людзі добрыя, помніце.

- Мы любілі жыццё і радзіму, і вас, дарагія.

- Мы згарэлі жывымі ў агні.

- Наша просьба да ўсіх:

- Хай смутак і жальба абернуцца ў мужнасць і сілу» (звон

узмацняецца)

Вяд. (Голас за сцэнай) *Гарыць, гарыць, мая Лагойшчына*

І кроў сходзіць несціхана,

Як Русь калісьці пад мангольшчынай,

пад капытамі Чынгісхана.

Вяд. *Раз не ўдалося з сэрцаў выпаліць
Свабоды сімвал непакорны –
Самыя сэрцы хочуць выпаліць,
Ператварыць у вугаль чорны!
І стогне неба пагражаючы,
І бомбы сыпяцца, як плашкі.
Зямля ў агні пякельным корчыцца
І адказаць сабе не можа:
Калі ж, калі нарэшце скончыцца
Шаленства набрыдзі варожай
(Звон....)*

Вяд. Гэты звон зліваецца сёння з Бухенвальдскім набатам, з жалобнай музыкай над магіламі ахвяраў Дахаў, Маўтхаўзена, Асвенцыма, Лідзіцэ, Арадура, Трасцянца.

“Нас тут было чатыры міліёны!”

(Крычыць жахлівы надпіс са сцяны)

- Усім, усім падпальшчыкам вайны
- На ўсе вякі мы шлём свае праклёны!”
- Тады, як людзі ў печах каналі,
- Гралі аркестры і каты скакалі,
- Ведзьмы ў спадніцах дарылі ім ласкі,
- Бразгалі чаркі і кубкі з шампанскім,
- І ў задаволенні рэдкасным балем
- Рот да вушэй раздзіралі там “Хайлем”.
- Нас з’еў агонь - чатыры міліёны:
- Мужчын, жанчын, дарослых і дзяцей.

Вяд. Сёння з намі гаворыць сама гісторыя, гаворыць подзвіг, гаворыць Вечная памяць пра людзей, якія згарэлі ў пякельным агні, памерлі ад голаду, былі закатаваны фашыстамі. Вечная ім памяць.

Р. Барадулін. “Цётча” (песня Анатоля Мядзведзева)

Вяд. Год 1944... Ён упісаны ў летапіс Вялікай вайны не толькі шматлікімі чалавечымі ахвярамі.

Вяд. Гэта яшчэ і год вялікіх перамог. Вольнай стала наша Беларусь.

Вяд. У 1944 годзе 16 ліпеня адбыўся ў Мінску парад партызанаў-герояў, што набліжалі нашу перамогу.

Вяд. Год 1945... Савецкаму салдату, які выратаваў Чэхію, Славакію, Венгрыю, Польшчу, Югаславію салютавала Масква.

Вяд. Минулае... Яно ніколі не праходзіць бяследна.

Вяд. Асабліва, калі гэтае мінулае – вайна. Нават калі ты сам не перажыў яе, а ведаеш пра той мужны і суровы час толькі з кніжак, кінафільмаў, успамінаў родных і блізкіх людзей, ветэранаў.

Вяд. Прайшло 70 год як закончылася вайна. Па сённяшні дзень мы асэнсоўваем тое, што адбылося ў твая гады. Разважаем над перажытым тымі, каму мы абавязаны жыццём.

Другая частка верша “ Была вайна”. Песня “ Нас разлучыла война”

Вяд. Спакутаваныя і амаль вынішчыныя, нашы продкі не адчувалі сябе знішчанымі, бо ведалі, што апошняе слова будзе за імі, а калі ўжо не будзе іх саміх, то за іх дзецьмі. Бо ёсць у нашага народа нешта такое, што дазваляе не толькі выжыць ва ўмовах жорсткага націску, але і зберагчы сваю жывую душу, не аддаць яе на глум і здзек.

Вяд. Што гэта? Фюрэра дух апантаны?

Вяд. Сёння, каб урататаваць мір ад вайны, трэба зрабіць выснову з гісторыі...

Вяд. Сама гісторыя вучыла:

Шануй, народзе, і цані

Усё, што поіць-жывіць шчыра

Твай і свабоды карані.

- Вера навучыла наш народ быць верным без ліслівасці
- Быць мужным без жорсткасці
- Быць шчодрым без ганарлівасці
- Быць верным без гневу і нянавісці
- Вера ачысціла, асвятліла і ўмацавала ў нас любоў да Бацькаўшчыны

Вяд. Як з Богам пачалі вайну...

Ў бясоўскім асляпленні –

Бог сорака першы папусціў –

Для ўразілення...

... какаяліся –

Перад Госпадам Распятым... –

Праз церні –

Бог даў нам сорака пяты!

...затым – ізноў вайна з Царквой

...за вынішчэнне...

...і быццам сорака першы....ізноў –

Для ўразумлення...

... накаемся, браты...

У будні і ў святы...

Душы ўзарэм рупліва, як араты,

Малітваю і працаю зацятай...

І... зноў Гасподзь пашле нам – СОРАК ПЯТЫ!